

УДК 351.84:341.23(477+460)

Д. О. Князева, аспірантка

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ В ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В статті розглянуто міжнародно-правове регулювання відносин України та Іспанії в сфері соціального забезпечення громадян з обох держав.

Ключові слова: Україна, Іспанія, соціальне забезпечення.

Міжнародним відносинам завжди приділялося багато уваги. Але вони настільки багатогранні, що охопити всі аспекти цих відносин не є можливим. Аналіз існуючої літератури (наприклад, Евстигнеев В. П. «Испания: основные направления внешней политики», Пряхин Д. «Внешняя политика Испании», Демчук П. О. «Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції», Василенко М. Д., Василенко С. Д. «Україна: міжнародні зв'язки» та ін.) показує, що відносини між державами характеризуються, як правило, лише з торгово-економічної або історичної сторони. Тому дане дослідження буде присвячено саме правовим відносинам між Україною та Іспанією.

Україно-іспанські відносини мають досить розвинену правову базу у багатьох сферах, таких як встановлення відносин, економіка й інвестиції, соціо-культурна сфера, до якої належить сфера соціального забезпечення. З посиленням трудової міграції за кордон це питання є особливо актуальним.

Українські трудові мігранти, які працюють за кордоном, дуже часто зіштовхуються з проблемою нарахування пенсії при поверненні в Україну. Як відомо, для того, щоб забезпечити собі старість на Батьківщині, заробітчани мають сплачувати щомісячно 207,5 грн у Пенсійний фонд України, навіть знаходячись за кордоном.

Окрім того, за офіційними даними, в Іспанії налічується 77,7 тисяч українців, зареєстрованих за місцем проживання, що становить 1,49 % від загальної кількості іммігрантів в країні. Із загальної кількості громадян України, які зареєстровані за місцем проживання в Іспанії, 61,8 тисяч осіб мають дозволи на роботу або проживання в Іспанії, тобто перебувають в країні легально. За оцінками Посольства України, реально в Іспанії може проживати близько 100 тисяч українських громадян [4, 1].

Отже, між Україною та Іспанією були укладені Угода про соціальне забезпечення громадян та Адміністративний договір про застосування цієї угоди. Угода встановлює загальні положення відносно соціального забезпечення громадян, як-от сфери застосування, положення, які визначають застосоване законодавство, види допомоги та ін., а Адміністративний договір детально визначає порядок отримання й призначення зазначених видів допомоги.

Угода про соціальне забезпечення (далі — Угода) була укладена 17 грудня 1992 року, ратифікована Україною 07 жовтня 1996 року.

Адміністративний договір про порядок застосування Угоди між Україною та Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян (далі — Адміністративний Договір) був прийнятий 17 січня 2001 року та для обох сторін набрав чинності цієї ж дати. Особливістю аналізованої Угоди є її поділ на чотири частини: частина перша закріплює загальні положення, тобто норми стосовно визначення термінів, що використовуються в Угоді, сфери застосування, принципу рівності прав і обов'язків, зберігання набутих прав і виплата допомоги за кордоном; частина друга визначає положення, які визначають застосовуване законодавство, а саме загальні та особливі норми щодо принципу забезпечення, а також винятки з принципу забезпечення; частина третя регулює положення відносно допомоги, наприклад, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, материнством, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною, по інвалідності, за віком та у зв'язку з втратою годувальника та ін.; частина четверта містить заключні та перехідні положення.

Розглянемо основні положення Угоди.

Необхідно зазначити, що Угода розрізняє об'єктивну та суб'єктивну сфери застосування. Об'єктивна сфера в українському законодавстві щодо соціального забезпечення населення охоплює:

- а) пенсії за віком, по інвалідності та в разі втрати годувальника;
- б) допомогу по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною;
- в) допомогу у зв'язку з нещасними випадками на виробництві і професійними захворюваннями;
- г) допомогу на поховання;
- д) допомогу сім'ям з дітьми;
- е) соціальні пенсії.

В іспанському законодавстві до об'єктивної сфери належать:

- а) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю внаслідок загального захворювання, будь-яких нещасних випадків, не пов'язаних з виробництвом, та материнством;
- б) допомога по інвалідності, за віком, в разі смерті та в разі втрати годувальника;
- в) допомога у зв'язку з нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями;
- г) допомога для сімей.

Така різниця обумовлена особливостями національного законодавства, зокрема, ст. 38 Загального Закону Іспанії про соціальне забезпечення закріплює саме вищевказані види допомоги [3,21].

Суб'єктивна сфера застосування Угоди передбачає поширення «на працівників, які є громадянами Договірних Сторін, а також на членів їхніх сімей» [1,1]. Окрім того, «в той же спосіб Угода охоплюватиме осіб, які мають статус біженців згідно із Женевською Конвенцією від 28 липня 1951 року та Протоколом від 31 січня 1967 року, а також осіб без громадянства, які проживають на території однієї з Договірних Сторін, і членів їхніх сімей відповідно до Конвенції від 28 вересня 1954 року» [1,1]. Вказано, що Угода поширює свою дію також на такі категорії, як члени сімей працівника, які є громадянами однієї з Договірних Сторін, незалежно від громадянства даного працівника, якщо тільки він підпадав під дію законодавства однієї з Договірних Сторін. Угодою закріплюється принцип рівності прав та обов'язків, який означає, що «працівники — громадяни однієї з Договірних Сторін, які займалися трудовою діяльністю на умовах найму або ж індивідуальною трудовою діяльністю на території іншої Договірної Сторони, будуть підпадати під дію законодавства другої Договірної Сторони на умовах, рівних з працівниками даної Сторони, якщо цією Угодою не передбачено інше» [1,1].

особи, яка працювала в різних державах, несе кожна із сторін пропорційно відпрацьованому стажу на її території згідно із власним законодавством. Клопотання про призначення пенсій по інвалідності, за віком та у зв'язку із втратою годувальника подаються до Компетентного органу Договірної Сторони, на території якої проживає подавач заяви, відповідно до вимог її законодавства.

Однак вищевказане положення не буде застосовуватись Компетентними органами однієї з Договірних Сторін у випадках, якщо загальний трудовий чи страховий стаж, який набуто згідно з її законодавством, складає менше одного року і якщо, беручи до уваги цей стаж, право на отримання допомоги згідно із законодавством цієї Сторони не виникає.

Право на допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, інвалідністю, смертю і втратою годувальника внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання буде визнаватися згідно із законодавством Договірної Сторони, під дію якого підпадав працівник на момент нещасного випадку або настання хвороби. Відповідна допомога виплачуватиметься цією Договірною Стороною. Знову спостерігаємо принцип «пропорційності», адже призначення допомоги здійснюється залежно від законодавства Договірної Сторони, яке на момент нещасного випадку поширювалося на працівника. Як закріплює Адміністративний Договір, клопотання про виплати подаються безпосередньо до Компетентного органу, або до органів координації тієї Договірної Сторони, законодавство якої поширювалося на працівника на момент настання нещасного випадку чи хвороби.

Стосовно допомоги сім'ям також простежується принцип пропорційності: «Допомога сім'ям виплачуватиметься згідно із законодавством і за рахунок тієї Договірної Сторони, під соціальне забезпечення якої підпадає працівник, або тієї, від якої він отримує допомогу» [1,1]. Адміністративний Договір більш детально регулює порядок призначення допомоги сім'ям: «...коли клопотання про допомогу сім'ям подається до Компетентного органу однієї з Договірних Сторін членами сім'ї, які проживають на території іншої Договірної Сторони, зацікавлена особа повинна представити довідку від Компетентного органу цієї останньої Сторони, яка б засвідчувала, що ці члени сім'ї не отримують виплат» [2,1].

На підставі вищевказаного можна зробити наступні висновки. Правову базу, яка регулює співробітництво України та Іспанії в сфері соціального забезпечення, складають Угода про соціальне забезпечення громадян та Адміністративний Договір про визначення порядку застосування Угоди про соціальне забезпечення громадян. Особливістю цих двох нормативних актів є те, що вони належать до так званих пропорційних міжнародних угод, тобто передбачають пропорційне фінансування виплати пенсій сторонами, що підписали угоду, в залежності від стажу особи, набутого на території кожної із сторін. Обидва ці нормативні акти доповнюють один одного: якщо Угода більше регулює загальні положення стосовно соціального забезпечення (сфери застосування Угоди, принципи виплати допомоги, а головне — види допомоги), то Адміністративний Договір регламентує процес отримання усіх видів допомоги, вказаних в Угоді.

В цілому Угода охоплює всі види допомоги, які є необхідними для громадян, які вирішили здійснювати трудову діяльність за кордоном.

Література

1. Угода між Україною і Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян. — Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт // Законодавство України [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_005

2. Адміністративний договір про порядок застосування Угоди між Україною та Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян. — Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт // Законодавство України [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_023

